

BURGEMEESTERDYNASTIEËN IN GERAARDSBERGEN

Verantwoording

Bij het doorbladeren van de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van de zestien deelgemeenten van Geraardsbergen valt het op dat heel dikwijls dezelfde familienamen terugkeren, soms zelfs over de gemeentegrenzen heen. In het bijzonder is dit ook het geval van de burgemeesterambten.

Verder onderzoek van de familiebanden leert dat beide fenomenen van concentratie van politieke macht zich niet beperken tot familieleden met dezelfde naam (van vader op zoon of kleinzoon, of via broers), maar soms ook worden overgeërfd door verwanten met een andere naam (via schoonbroer of schoonzoon).

In elke Geraardsbergse deelgemeente vinden we één of meer families terug die jarenlang alle touwtjes in handen hielden. We noemen ze **politieke dynastieën**.

Voor de 19de eeuw ligt ongetwijfeld het cijnskiesrecht aan de basis van het fenomeen. Slechts een beperkt aantal gegoede inwoners waren kiesgerechtigd. Zo telde in 1858 de kiezerslijst van Geraardsbergen slechts 320 namen en in 1836 bedroeg dit aantal in Grimminge amper 24.

Onder deze kiesgerechtigden wisten zich enkelen door hun aanzien en/of strijdlust op het voorplan te werken. Ze groeiden uit tot de verpersoonlijking van een bepaalde opvatting of ideologische strekking. Hun nazaten bouwden verder op het verworven gezag en verwierven soms de hoogste lokale mandaten. Enkelen grepen ook hun kans op provinciaal en nationaal niveau.

In deze bijdrage beperken we ons tot het fenomeen **burgemeesterdynastie**.

Hieronder verstaan we een familieband waarbij de leden **minstens twee mandaten van burgemeester** hebben uitgeoefend. Zijn er ook verwante schepenen, die in de opvolging van mandaten een rol hebben gespeeld, dan vermelden we dit eveneens. In tijd beperken we ons tot de 19de en 20ste eeuw.

Opmerkelijk is dat geen enkele vrouw in het repertorium voorkomt. Vòòr 1921 is dit normaal vermits vrouwen uitgesloten waren voor een gemeentelijk mandaat, maar ook hierna zijn geen vrouwelijke telgen uit een politieke dynastie, waarvan ze soms wel deel uitmaken, opgeklommen tot het hoogste lokale ambt.

Het repertorium

In het overzicht noteren we vooreerst de deelgemeente. Zijn er twee gemeenten vermeld dan verwijst dit naar een verwantschap over de gemeentegrenzen heen of op een wijziging van woonplaats.

Daarna vermelden we de burgemeesterdynastie zelf. Is er slechts één naam genoteerd dan wijst dit op verwantschap van de personen met dezelfde naam; zijn er meerdere namen dan wijst dit op aanverwantschap.

1. Naam en voornamen (roepnaam).

De familienaam is vet gedrukt.

In principe nemen we altijd de officiële naam volgens de geboorteakte, maar iedereen die met genealogie vertrouwd is weet dat deze schrijfwijze dikwijls kan afwijken van die in de huwelijks- of overlijdensakte of andere ego-documenten.

Indien deze afwijkende schrijfwijze het meest voorkomt noteren we deze ook tussen haakjes.

Hetzelfde doen we voor de roepnaam. Dit is de naam en/of voornaam waaronder de persoon tijdens zijn leven bekend stond en/of zelf stukken ondertekende. Dit is in het bijzonder het geval met de Latijnse vorm van de voornamen in de officiële akten uit de 18 de en 19de eeuw die later vernederlandst of verfranst zijn.

2. Afstammingsgegevens.

De naam van de persoon wordt in principe gevolgd door de naam van de vader en de moeder, eventueel door de naam van de grootvader of de broer.

3. Huwelijk.

Hier wordt de naam van de echtgenote vermeld na het bekende symbool x. Zijn er meerdere huwelijken geweest dan noteren we dit met de symbolen xx of xxx voor respectievelijk het tweede en derde huwelijk.

In geval iemand zijn hele leven vrijgezel is gebleven vermelden we 'ongetrouwd'

4. Geboorteplaats en -datum, overlijdensplaats en -datum.

Deze gegevens worden respectievelijk voorafgegaan door de symbolen o en +.

5. Beroep.

Dit gegeven kan veranderen naargelang de bronnen die we raadplegen of na verloop van tijd. In principe geven we de beroepen chronologisch weer.

6. Strekking.

Omdat het voor de 19de eeuw niet altijd mogelijk is te spreken over een partij, verkiezen we hier de ideologische strekking te vermelden.

7. Loopbaan op gemeentelijk niveau.

In volgorde noteren we de functies burgemeester, schepen, gemeenteraadslid. De begin- en einddata worden in jaartallen gegeven met als regel voor burgemeester en schepen de datum van de indiensttreding (eetdaflegging) en de einddatum van het mandaat en voor gemeenteraadslid de periode dat hij geen burgemeester of schepen is.

8. Loopbaan op bovengemeentelijk niveau.

Hier vermelden we het mandaat van de begin- en einddatum.

9. Andere functies (facultatief).

Indien bekend worden hier gegevens opgenomen die niet hoger vermeld zijn zoals bestuurs- en beheersfuncties.

GERAARDSBERGEN (stad)

De dynastie SPITAEELS

De familie **Spitaels** domineerde het politieke leven van Geraardsbergen in de laatste decennium van de 18de eeuw en het eerste drie kwart van de 19de eeuw.

Linnenhandelaar Emmanuël-François Spitaels werd voorzitter van de Municipale Raad (1796-1799). Zijn oudere halfbroer, de linnenhandelaar-bankier Jean François, beklom zelfs alle trappen van de lokale politiek: lid van de Municipale Raad (1800-1816), schepen (1792-1794) en burgemeester (1808-1810). Verscheidene van zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen vinden we terug op voornamen politieke posten. Dit geldt overigens ook voor de nazaten van zijn broer Guillaume en zijn zus Céline-Josephe (zie tabel)

Op diverse historische momenten speelden familieleden een medebeslissende rol.

Albert Spitaels, zoon van Jean-François, werd aan de vooravond van de Belgische Omwenteling lid van de Regentieraad (1829-1830) en van de Provinciale Staten (1828-1833). Tijdens de Revolutie van september 1830 speelde zijn broer Adrien een eerste-rangsrol als voorzitter van de revolutionaire Veiligheidscommissie. De hoofdrol in deze woelige dagen was echter toegedeeld aan de journalist René Spitaels, zoon van Albert. Deze werd hiervoor zelfs aangehouden en, na een kleine volksopstand in de stad, opnieuw in vrijheid gesteld en als een ware volksheld onthaald.

Toen na de Onafhankelijkheid in oktober 1830 de eerste gemeenteraadsverkiezingen plaatsgrepen bestond het kiesbureau uit de ouderdomsdeken van de vergadering, Bartholomeus De Tandt, en de vier meest belaste inwoners van de stad. Deze waren de broers Joseph, Albert en Adrien Spitaels en Louis Bijl, schoonzoon van Albert Spitaels. De verkiezing van de burgemeester groeide uit tot een krachtmeting inzake populariteit van de leden van de familieclan. Zes personen verkregen stemmen: Adrien, Albert, Pierre-Jean, Benoit en Joseph Spitaels en Louis Bijl. Adrien Spitaels werd tot burgemeester verkozen en zijn zwager Louis Bijl daarna tot eerste schepen.

Tot een meer partijpolitieke confrontatie onder de familieleden kwam het in 1846 bij de provinciale verkiezingen. De Liberale Associatie, pas in mei van dat jaar opgericht onder voorzitterschap van Louis Bijl, droeg de uittredende provincieraadsleden Prosper Spitaels en Pierre-Jean De Clippele voor. Laatstgenoemde genoot ook de voorkeur van de conservatieven samen met Cyrille-Jacques Spitaels, neef van Prosper. De liberalen verloren de verkiezingen, maar onmiddellijk werd bij de Bestendige Deputatie tegen de uitslag klacht neergelegd door René Spitaels, neef van Prosper en Cyrille. De Provincieraad onderzocht de klacht en oordeelde dat Pierre-Jean De Clippele geldig was gekozen, maar dat voor de tweede zetel moest worden overgegaan tot een ballotage. Prosper Spitaels trok hierop zijn kandidatuur in en verzocht zijn familielid Louis Bijl zijn plaats in te nemen. De katholieken hielden het bij Cyrille Spitaels die uiteindelijk werd verkozen. In 1848 zal Prosper Spitaels voor deze nederlaag weerwraak nemen door zijn verkiezing tot senator. Hij was hierdoor de eerste niet-adellijke senator van het arrondissement Aalst-Oudenaarde. Terzelvertijd werd ook zijn broer Ferdinand senator in Charle-roi.

Aan de heerschappij van de familie Spitaels in Geraardsbergen kwam in het laatste kwart van de 19de eeuw een einde. Enerzijds was dit te wijten aan een gebrek aan geïnteresseerde mannelijke kandidaten, anderzijds aan het bankroet van de bank (Prosper) Spitaels.

Volledigheidshalve wijzen we nog op de rol van die familie in de gemeente Onkerzele en Nederboelare, waar verscheidene leden jarenlang het hoogste politieke ambt waarnamen en op de voornamen mandaten van een aantal verwanten zoals kanunnik Constant Van Crombrughe, één van de gewichtigste leden van het Nationaal Congres (1830) en kamerlid August De Portemont (1852-1861) (zie tabel).

* Johannes Franciscus (Jean-François) SPITAEELS (zn van Jean Baptist en Jacoba-Georgia Reyms)

X Marie-Jeanne VAN BOLLAERT

o Geraardsbergen 18-01-1743

+ Geraardsbergen 08-05-1816

Linnenhandelaar - bankier.

Liberaal-katholiek

Burgemeester 1808-1810

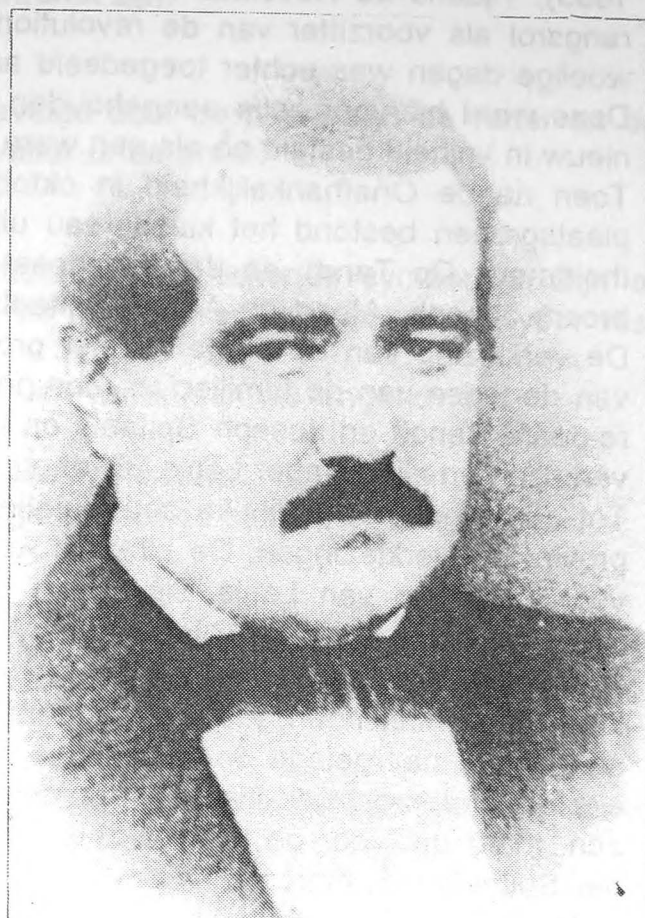
Schepen 1792-1794

Lid Municipale Raad en Regentieraad 1800-1816

Afgevaardigde grondwet 1815

Cyrille Spitaels

René Spitaels

Jean-François Spitaels

Adrien Spitaels

* Adrianus (Adrien) **SPITAEELS** (zn v Jean-François en Marie-Jeanne Van Bollaert)

X Thérèse Françoise Ghislaine BIJL

o Geraardsbergen 14-08-1782

+ Geraardsbergen 16-05-1834

Bankier-rentenier

Patriot (liberaal-katholiek)

Burgemeester 1830-1834

* Cyrillus-Jacobus (Cyrille-Jacques, Cyrille) **SPITAEELS** (zn v Adrien)

X Clémence VERSPIEREN

o Geraardsbergen 22-01-1819

+ Geraardsbergen 21-02-1881

Bankier

Katholiek

Schepen 1852-1863, 1870-1881 (vervang de zieke burgemeester Modest De Cock in de periode 1878-1880)

Gemeenteraadslid 1864-1866

Provincieraadslid 1847-1863

Directeur 'Les Vrais Amis' (1847)

* René **SPITAEELS** (zn v Albert-Jean, kleinzoon van Jean-François en van Isabelle van Yper.

X Emelie DE BAERE

o Geraardsbergen 03-08-1809

+ Brussel 18-04-1849

Bankier - Journalist - redacteur

Liberaal

Schepen van 1848-1849

Lid Brusselse vrijmetselaarsloge 'Les Amis Philanthropes' (1835)

Lid kamer van Koophandel Aalst (1847-1849)

ONKERZELE

De dynastie SPITAEELS

* François-Guillaume **SPITAEELS** (zn v Jean-François en Marie-Jeanne Van Bollaert, broer van Adrien)

X Alexadrina Antonia Josepha DE CLIPPELE

o Geraardsbergen 15-05-1767

+ Gent 18.07.1827

Linnenhandelaar - bankier

Liberaal

Schepen 1818-1822

Lid Provinciale Staten 1802-1827

Bestuursraad Stedelijk College (1823)

Bestuur Burgerlijke Godshuizen (1823-1827)

* Ferdinand-François **SPITAEELS** (zn v François-Guillaume)

X Honorine SPITAEELS (dr v Joseph, broer van François-Guillaume en Adrien)

o Geraardsbergen 29-09-1800

+ Brussel 07-02-1869

Bankier - industrieel

Liberaal

Burgemeester 1825-1829

Senator voor Charleroi 1848-1863

Stichter-voorzitter Association des Maitres des Forges de Charleroi

François G.A. Spitaels

* Prosper **SPITAELS** (broer van Ferdinand-François

X Charlotte DE VOS

o Geraardsbergen 24-01-1804

+ Brussel 14-03-1878

Bankier - grondeigenaar

Liberaal

Burgemeester 1830-1848

Provincieraadslid 1842-1846

Senator voor Aalst 1848-1851

Gemeenteraadslid G'bergen 1864-1869

Stichtend-ondervoorzitter Liberale Associatie
(1846)

Lid Provinciale Landbouwcommissie

1846-1874

Lid Kamer van Koophandel Aalst 1847-1862

o.a. voorzitter en ondervoorzitter

* Gustave **SPITAELS** (zn v Prosper)

X Elisa LECOMTE

o Brussel 18-11-1835

+ Geraardsbergen 17-07-1904

Bankier

Liberaal

Burgemeester 1864-1871

Lid van de kamer van koophandel Aalst

1865-1869

NEDERBOELARE - ONKERZELE

De dynastie SPITAELS

* Pieter-Johannes (Pierre-Jean) **SPITAELS** (zn v Guillaume en Marie-Jeanne Van Dams en een neef van Adrien)

X Isabella DE BECK

XX Julie Hélène WOLFCARIUS

o Geraardsbergen 22-10-1768

+ Geraardsbergen 01-12-1851

Linnenhandelaar - bankier - grondeigenaar

Plaatsvervangend vrederechter Geraardsbergen (?)

Gematigd patriot, later orangist - liberaal

De dynastie SPITAEELS

SPITAEELS Jean Baptist
 x REYNNS Jacobus-Godwin
 xx VRANCKX Jeanne Petronille

Jean-François
 x VAN BOLLAERT
 Marie-Jeanne
 (S 1792-1794
 B 1808-1810)

Guillaume
 x VAN DAMME
 Marie Jeanne

Joseph
 x VERHAEGHE
 Isabelle
 (zuster van Jan-Denijs
 S 1840-45)

François-Guillaume
 x DE CLIPPELE
 Alexandrine
 (S ONK 1819-1822
 P 1802-1827)

Albert Jehu
 x VAN YPER
 Isabelle
 (P 1828-1833)

Adrien
 x BIJL Thérèse
 (B 1836-1834)

Pieter-Johannes
 x DE BECK Isabelle
 xx WOLFCARIUS
 Julie Hélène
 (B NED 1819-1836
 P 1836-1839)

Ferdinand-François
 x SPITAEELS Hénocine
 (B ONK 1825-1829
 SEN 1848-1863)

Prosper
 x DE VOS Charlotte
 (B ONK 1830-1848
 P 1842-1847
 SEN 1848-1851)

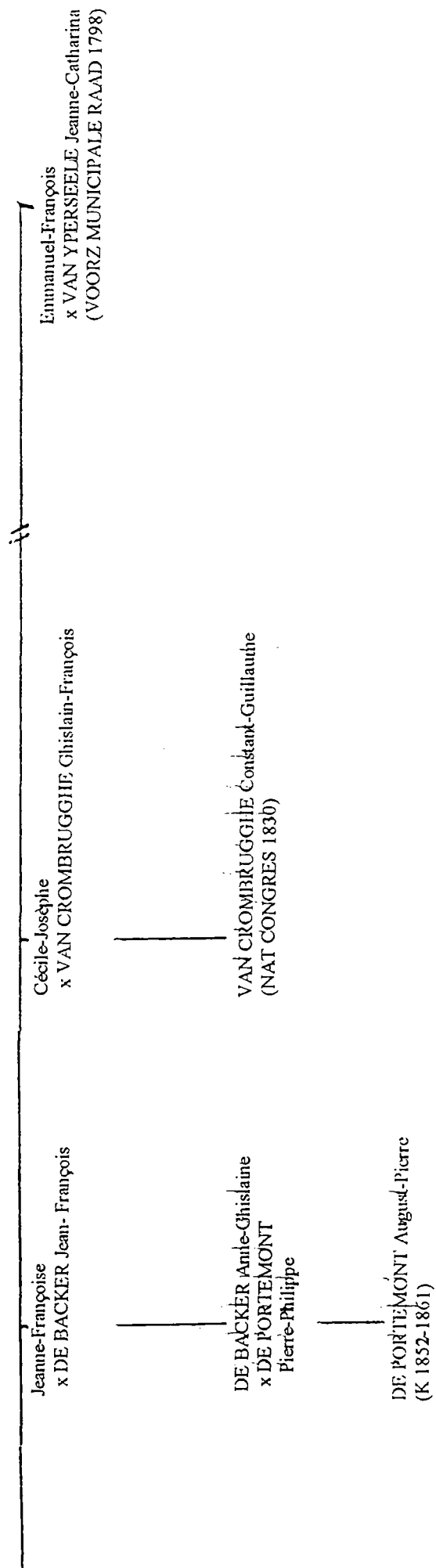
Alexandrine-Désirée
 x BIJL Louis-Jean-Guillaume
 (S 1830/1831 ch 1834-1836)

Rché
 x DE BAERE Emilie
 (S 1848-1849)

Cyrille-Jacques
 x VERSPIEREN Clémence
 (S 1852/1863 ch 1870-1881
 P 1847-1864)

Alfred-Pierre-Jean
 x VAN CUTSEM Catharina
 (B ONK 1879-1887)

Guillaume
 x LÉCOMTE Elisa
 (B ONK 1864-1871)

Burgemeester (Nederboelare) 1819-1836
 Burgemeester Hemelveerdegem 1807-1851
 Provincieraadslid 1836-1838
 Lid bestuursraad Burgerlijke Godshuizen 1817-1834
 Kolonel-bevelhebber Burgerwacht 1830

* Alfred-Pierre-Jean (Alfred) SPITAEELS (zn v Pierre-Jean en Julie Hélène Wolfcarius)
 X Catharina VAN CUTSEM

o Brussel 17-10-1840
 + Onkerzele 27-01-1903

Rentenier

Liberaal

Burgemeester (Onkerzele) 1879-1887
 Gemeenteraadslid 1872-1878 en 1891-1895
 Bestuurslid Liberale Associatie

Freddy DE CHOU

RECLAME ANNO 1863

EXSTERBERGEN.

De plaester van de gebroeders LENTNER, uit den Tyrol, goedgekeurd door de Koninglyke en Keizerlyke geneeskundige faculteit van Weenen (Oostenryk), verschaft eene oogenblikkelyke verlichting en doen in weinige dagen de eksterogen geheel verdwynen alsook de weeren en andere ongemakken welke aen den voet voorkomen.

Met aen den algemeenen agent voor Belgie, M. CARON, wyngaerdstraat 8 te Antwerpen, fr. 1-50 in postzegels op te zenden, ontvangt men onmiddelyk franco met den post eene doos inhoudende 12 plaesters, alsook de wyze hoe men er zich moet van bedienen

Men vraegt dephouders.

MARKTPRYZEN.

Geeraerdsbergen.

Vrydag 23 October.

LYNWAED.

Te koop gesteld 53 stukken.

Verkocht 20 "

Boter, eerste kwaliteit, per 3 kilogr. . . fr.	6 60
Tarwe, nieuwe, per 100 kilogr.	25 50
Rogge. id.	16 00
Masteluin. id.	18 00
Haver. id.	13 00
Boonen. id.	17 00
Eyeren, per 25.	1 50

Nottegem, 20 October.

Per hectoliter 30 liters.

Roode tarwe	24 50 a 26 12
Masteluin	17 50 a 18 86
Rogge	24 48 a 16 64
Boonen	16 64 a 18 13
Koolzaed	— a —
Haver, per hekt. 93 lit.	20 68 a 25 —
Boter, per kilo	1 98 a 2 16

Geeraerdsbergen, Paul Quintin,

Uit er hand terstond te Huren

Een zeer schoon en gerieflyk

WOONHUIS.

van twee stagen,

dienstig voor het uitoefenen van alle bedryven, gestaen te Geeraerdsbergen in de Audenaerdsche straat, bewoond door dame weduwe van Edouard Jourret, hebbende 4 boven- en 4 beneden

plaatsen en zolderingen, water-en citernpomp, schoone schuer of magazyn, daer achter, komende met den uitgang in de nieuwe Adamstraat, tegen de stalle, alsmede eenen schoonen lochting van 7 aren 50 centiaeren, met overvloedige fyne fruitboonen, welken lochting omringd is van nieuwe muren.

De liefhebbers mogen hetzelfde huis alle dagen gaen bezigtigen, en zich adresseren aen dito dame weduwe Jourret, of aen den notaris Coppens te Geeraerdsbergen, voor de conditien der verhuring

(Privéarchief: Zondagblad van Geeraerdsbergen, jg. 1, nr. 4, 25 oktober 1863)